CHRISTINE STIX-HACKL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2006. szeptember 14. [1]

I – Bevezetés

1. Az Överklagandeämd för Högskolan (a főiskolai ügyek panaszbizottsága) az általa a 2005. február 1-jei végzéssel a Bíróság elé terjesztett három előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéssel lényegében azt szeretné megtudni, hogy összeegyeztethető-e a közösségi joggal, különösen az EK 12. cikkel, hogy egy olyan különleges tanárképzési programon („särskild lärarutbildning" a továbbiakban: SÄL-program) való részvétel lehetősége, amely program célja, hogy rövid távú megoldást biztosítson Svédországban a tanárok iránti igény kielégítésére, ahhoz a feltételhez kötött, hogy a jelentkező valamely svéd oktatási intézmény alkalmazottja legyen.

2. A háttér az a jogvita, amelyet Kaj Lyyski folytat az Umeå universitet ellen, mivel az azzal az indokkal utasította el a kérdéses tanárképzésben való részvételét, hogy nem áll svéd oktatási intézmény alkalmazásában.

1 – Eredeti nyelv: német.

II – Általánosan a tanárképzésre és különösen a vitatott SÄL tanárképzési programra vonatkozó nemzeti szabályozásról

A – *A közoktatási törvény*

3. Svédországban a „Skollag" (1985:1100 törvény; a továbbiakban: közoktatási törvény) szabályozza a tanárok közoktatásban történő alkalmazásának feltételeit.

4. A közoktatási törvény 2. fejezete 4. §-ának első és második bekezdése szerint a közoktatásban óvodai pedagógusként, iskolai tanárként, illetve szabadidős pedagógusként határozatlan időre foglalkoztatható, aki tanári, illetve gyermekek és fiatalok oktatására vonatkozó vizsgát tett (vagy egy korábbi rendszer alapján ezzel egyenértékű képzéssel rendelkezik), vagy aki képesítésére vonatkozóan a Högskoleverket (felsőoktatási hivatal)

által a 4a. és a 4b. § alapján kiállított igazolással rendelkezik.

B – *A SÄL-program*

5. Ez utóbbi rendelkezések előírják a külföldön szerzett egyenértékű képesítésről szóló igazolás kiállítását.

6. A közoktatási törvény 2. fejezete 4. §-ának második bekezdése szerint azonban különös körülmények között olyan személy is felvehető határozatlan időre, aki nem rendelkezik a leírt képesítéssel, ha a képesítéssel rendelkező jelentkezők száma nem elegendő, a betöltendő álláshoz kapcsolódó oktatási tárgyaknak megfelelő, a képesítéssel egyenértékű szakmai képesítéssel rendelkezik, valamint ha feltehető, hogy alkalmas a tanításra.

7. Azok a személyek, akik nem teljesítik a határozatlan idejű foglalkoztathatóságnak a 2. fejezet 4. §-a első és második bekezdésében foglalt feltételeit, határozott időre alkalmazott tanárként dolgozhatnak a közoktatásban. Az ilyen határozott időre történő alkalmazásnak, mint ahogyan azt a svéd kormány a tárgyaláson megerősítette, nincsenek minimális követelményei.

8. Mint ahogyan azt a kérdést előterjesztő bíróság és a svéd kormány kifejtette, Svédországban jelentős igény áll fenn további tanárokra a következő években, egyrészt a diákok számának jelentős növekedése, másrészt a nyugdíjba vonuló tanárok nagy száma miatt. Svédországban különösen olyan diákokban van hiány, akik teljesítik a felsőoktatási képzéshez szükséges követelményeket, különösen az olyan területeken, mint a matematika, valamint a természet- és műszaki tudományok. Mivel e tanulmányok végzőseinek száma jelenleg nem növelhető megfelelő mértékben az általános képzés útján, a svéd kormány életre hívta a SÄL tanárképzési programot, amelynek rövid távon kell emelnie a képesített tanárok számát a következő években. A SÄL-program számára, amely megerősített együttműködést foglal magában a települési munkaadók és az egyetemi tanárképző intézetek között, a svéd parlament különleges költségvetési forrásokat bocsátott rendelkezésre.

9. A SÄL-programot az „om särskilda lärarutbildningar" (különleges tanárképzésről szóló) 2001:740 rendelet (a továbbiakban: SÄL-rendelet) szabályozza. E rendelettel a svéd kormány különleges megbízást adott hat egyetemnek és főiskolának olyan tanárok

képzésére, akiknek hiányzik a svéd oktatási intézményekben való határozatlan idejű foglalkoztathatósághoz szükséges képesítése.

10. A különleges tanárképzésbe felvehetőek egyrészt a SÄL-rendelet 6. §-ának első bekezdése szerint azok a személyek, akik nem felelnek meg a határozatlan idejű foglalkoztathatóságnak a közoktatási törvény 2. fejezete 4. §-ának első és második bekezdésében támasztott feltételeknek. Ezeknek azon felsőoktatási képzésekre, amelyeken előzőleg részt vettek, illetve szakmai tapasztalatukra tekintettel alkalmasnak kell lenniük a képzési tárgyakból vagy szakokra vonatkozóan a tanári vizsga letételére, és olyan oktatási intézményben kell alkalmazásban állniuk tanárként, ahol elvégezhetik a képzés gyakorlati részét.

11. Másrészt a SÄL-rendelet 6. §-ának második bekezdése szerint az olyan jelentkező, aki teljesíti a határozatlan időre történő felvételhez szükséges, a közoktatási törvény 2. fejezete 4. §-ának első és második bekezdésében előírt követelményeket, szintén felvehető a képzésbe, amennyiben azzal lehetősége nyílik egy vagy több kiegészítő tantárgy, illetve szak oktatásához szükséges képesítés megszerzésére.

12. Ezen túlmenően a SÄL-rendelet 7. §-a szerint a jelentkező köteles előzőleg olyan megfelelő felsőoktatási képzésen részt venni, amely alapján lehetősége van a rendelet 6. §-ának első bekezdése szerinti tanári oklevél, illetve a rendelet 6. §-ának második bekezdése szerint más tantárgy tanítására vonatkozó képesítés megszerzésére. A Svédországban vagy külföldön szerzett egyenértékű ismereteket felsőoktatási képzésnek kell tekinteni.

13. A SÄL-rendelet 9. §-a szerint a felvételnek a főoktatási intézmény által 2001. november 1-je és 2005. december 31. között kell megtörténnie.

14. A SÄL-rendelet 10. §-a kimondja, hogy a SÄL-képzést legalább részidőben kell nyújtani, és legkésőbb 2006. december 31-ig be kell fejezni. Egy hallgató képzésének teljes időtartama nem haladhatja meg a 3 félévet, és e tanulmánnyal legfeljebb 60 tanulmányi pont érhető el. Mivel, ahogyan az a svéd kormány tárgyaláson tett magyarázatából kitűnik, a tanári oklevél általában legalább 140 pontnak felel meg, így tehát csak olyan jelentkezők vehetnek részt a SÄL-programban, akik már rendelkeznek 80 pontnak megfelelő felsőoktatási képzettséggel és/vagy szakmai tapasztalattal.

15. A különleges tanárképzést az egyes hallgatók korábbi képzésének és szakmai tapasztalatának, valamint az elérni kívánt

képesítésnek a figyelembevételével kell egyedileg megtervezni.

16. A svéd kormány információi alapján a különleges tanárképzés alapvetően egy elméleti és egy gyakorlati részből áll, ahol is a gyakorlati részt meg kell különböztetni attól a tanítási tevékenységtől, amelyet a tanár (részidőben) abban az iskolában végez, amely őt foglalkoztatja. A tanárképzési programot összességében a felsőoktatási intézmény, a települési oktatási intézmény és a tanár együttműködve alakítják ki. A település, illetve a munkáltató a képzés idejére legalább félidős állást biztosít egy oktatási intézményben, és a tanulmányokat a tanítással/gyakorlattal kombinálják. A különleges tanárképzés elméleti és gyakorlati részeinek viszonya, valamint tartalma szintén erősen függ az egyedi jelentkezőktől, miközben a Bizottság – e tekintetben nem vitatottan – kifejtette, hogy lényegében távoktatásról van szó, amely kevés fizikai jelenlétet kíván meg.

17. A svéd kormány információi szerint a különleges tanárképzési program sikeres résztvevőjének nem keletkezik joga arra, hogy határozatlan időre tanárként alkalmazzák, a gyakorlatban azonban általános, hogy az iskola, amelynél a résztvevő eleve dolgozik, alkalmazza őt.

III – A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

18. K. Lyyski svéd állampolgár beadta jelentkezését az Umeå universitetre, hogy ott a 2004-es őszi félévtől kezdve a SÄL-program keretében különleges tanárképzésen vegyen részt, fa- és fémműtan szakirányban, 40–60 tanulmányi pontig. Jelentkezésében közölte, hogy őt a képzés 2004-től 2006-ig tartó idejére egy svéd tannyelvű (egységes általános iskola) foglalkoztatja felső tagozatos tanárként Åbóban [finn neve: Turku], Finnországban. Az alapeljárásban megtámadott határozatban az Umeå universitet azon a véleményen volt, hogy K. Lyyski ezzel nem igazolta a képzésen való részvételre való jogosultságát, mivel őt nem svéd oktatási intézmény foglalkoztatja. Ez a határozat, amelyet az Umeå universitet a SÄL-rendelet értelmezésével hozott, azzal a következménnyel járt, hogy a megtagadták K. Lyyskitől a különleges tanárképzési programon való részvételt.

19. K. Lyyski megtámadta az Umeå universitet e határozatát, a kérdést előterjesztő bíróság, az Överklagandenämd för Högskolan előtt, és követelte részvételi jogosultságának elismerését.

20. Az Umeå universitet a kérdést előterjesztő bíróság előtt legfőképpen a SÄL-program fő céljával indokolja döntését, ahogyan az a SÄL-rendelet 3. §-ában szerepel,

azaz a képesített tanárok iránt a svéd oktatási intézményekben mutatkozó igény rövid távon történő kielégítésével. Az Umeå universitet nézete szerint csak olyan személyek jöhetnek szóba a SÄL-programban való részvételre, akiket olyan svéd oktatási intézményben foglalkoztatnak, ahol e képzés gyakorlati részét is elvégezhetik.

21. A kérdést előterjesztő bíróság az EK 12. cikkre és az EK 149. cikk (1) bekezdésére hivatkozik, és kifejti, hogy a kérdéses képzést „szakképzésnek" kell tekinteni a Bíróságnak a személyek szabad mozgásának témaköréből idevágó ítélkezési gyakorlata szerint. Ezen ítélkezési gyakorlat fényében a szabad mozgás korlátozásának lehet tekinteni az Umeå universitet által felállított azon követelményt, hogy a képzésben való részvételhez svéd oktatási intézmény alkalmazásában kell állni.

22. Ezek alapján az Överklagandenämd az alábbi kérdéseket terjesztette előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé:

„1) A közösségi jog és különösen az EK 12. cikk kizárja-e azt, hogy a svéd oktatási intézményben való foglalkoztatás feltétel legyen az olyan tanárképzésben való részvétel megengedhetőségének vizsgálata során, amely képzés célja, hogy rövid távú megoldást biztosítson Svédországban a képzett tanárok iránti igény kielégítésére? Az ilyen követelmény indokoltnak és arányosnak tekinthető-e?

2) Az első kérdésre adott választ befolyásolja-e az, hogy a képzésre jelentkező – Svédországtól eltérő tagállamban lévő iskolában alkalmazott – svéd állampolgár vagy más tagállam állampolgára?

3) Az első kérdésre adott választ befolyásolja-e az, hogy a tanárok képzését csak meghatározott időre hozták létre, vagy pedig állandóbb jellegű képzésről van szó?"

IV – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolása

23. Három előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével, amelyeket a továbbiakban együtt kezelek, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy az olyan tanárképző program, mint a SÄL-program, amelybe csak az érintett tagállam oktatási intézményeiben foglalkoztatott taná-

rok nyerhetnek felvételt, összeegyeztethető-e a megkülönböztetésnek az EK 12. cikkben foglalt közösségi tilalmával, úgy, hogy az alapjogvitában egy saját állampolgárról van szó, akit egy másik tagállam iskolája foglalkoztat tanárként.

24. Jelen ügyben a svéd és a lengyel kormány, valamint a Bizottság nyilvánítottak véleményt; míg az említett kormányok a közösségi joggal összeegyeztethetőnek tartják, hogy a SÄL-programba való bekerülést csak a már egy svéd oktatási intézményben foglalkozatott tanároknak tartják fenn, addig a Bizottság az EK 12. és EK 39. cikkbe, valamint az 1612/68/EGK rendelet [2] 7. cikkének (3) bekezdésébe ütköző megkülönböztetést lát e részvételi feltételben.

25. Mindenekelőtt utalni kell arra, hogy az a körülmény, hogy a kérdést előterjesztő bíróság meghatározott közösségi jogszabályok vonatkozásában tette fel a kérdést, nem akadályozza a Bíróságot abban, hogy a nemzeti bíróság számára biztosítsa a közösségi jog értelmezéséhez szükséges összes olyan elemet, amely hasznos lehet az utóbbi előtt folyamatban lévő ügy megítéléséhez, [3] függetlenül attól, hogy a nemzeti bíróság kérdésében mire hivatkozott.

26. Az EK 12. cikk szerint „[az e szerződésben] foglalt különös rendelkezések sérelme nélkül" a Szerződés alkalmazási körében tilos az állampolgárság alapján történő bármely megkülönböztetés. Ennélfogva, ahogyan azt a Bizottság helyesen előadta, a SÄL-program közösségi joggal való összeegyeztethetőségét először a megkülönböztetésnek a munkavállalók szabad mozgása területén az EK 39. cikk (2) bekezdésében foglalt és az 1612/68 rendelet által megvilágított különös tilalma alapján kell vizsgálni. [4]

27. Első lépésben tehát azt kell megvizsgálni, hogy az olyan képzési programon való részvételi jogosultság, mint a SÄL-program, az alapjogvitával azonos körülmények között, az EK 39. cikk (2) bekezdésében és az 1612/68 rendeletben foglalt, a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó megkülönböztetés tilalmának személyi és tárgyi hatálya alá

2 – A munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló 1968. október 15-i tanácsi rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.).

3 – Lásd többek között a C-241/89. sz. SARPP-ügyben 1990. december 12-én hozott ítélet (EBHT 1990., I-4695. o.) 8. pontját és a C-456/02. sz. Trojani-ügyben 2004. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-7573. o.) 38. pontját.

4 – Lásd többek között a C-258/04. sz. Ioannidis-ügyben 2005. szeptember 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-8275. o.) 37. pontját, a C-293/03. sz. My-ügyben 2004. december 16-án hozott ítélet (EBHT 2004., I-12013. o.) 33. pontját, a C-138/02. sz. Collins-ügyben 2004. március 23-án hozott ítélet (EBHT 2004., I-2703. o.) 55. pontját, a C-419/92. sz. Ingetraut Scholz-ügyben 1994. február 23-án hozott ítélet (EBHT 1994., I-505. o.) 6. pontját és a 305/87. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 1989. május 30-án hozott ítélet (EBHT 1989., 1461. o.) 12. és 13. pontját.

esik-e. Ezután adott esetben azt kell vizsgálni, hogy megvalósul-e tiltott hátrányos megkülönböztetés.

A – *A munkavállalók szabad mozgásával kapcsolatos hátrányos megkülönböztetés tilalmának alkalmazhatóságáról*

28. Elsősorban tisztázni kell, hogy a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó rendelkezések személyi hatálya kiterjed-e az olyan esetre, mint K. Lyyskié, aki, mint ahogyan az az iratokból kitűnik, és ami nem képezi vita tárgyát, egy másik tagállamban alkalmazottként dolgozik, azonban saját tagállamában folyamodik egy képzésen való részvételért.

29. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az EK-Szerződésnek a személyek szabad mozgására vonatkozó rendelkezései és a végrehajtásukra hozott intézkedések ugyanis nem alkalmazhatóak olyan tevékenységekre, amelyek nem mutatnak érintkezést azon tényállások valamelyikével, amelyekre a közösségi jog vonatkozik, és amelyeknek nincs olyan releváns eleme, amely egy tagállam határain túlmutatna. [5]

30. Ilyen, pusztán tagállamon belüli tényállásról azonban nincs szó a jelen esetben. K. Lyyski ugyanis munkavállalóként élt a szabad mozgás jogával annyiban, hogy svéd állampolgárként elfogadott egy tanári állást egy finn iskolában. Ahogyan azt a Bíróság ismételten megállapította, minden olyan közösségi polgár, aki élt a mozgás szabadságának jogával, és szakmai tevékenységet folytatott, illetve folytat egy másik tagállamban, a munkavállalók szabad mozgásáról szóló előírások hatálya alá esik, lakóhelyétől és állampolgárságától függetlenül. [6]

31. Ennélfogva, bár K. Lyyski svéd állampolgárként kíván a svéd hatóságokkal szemben a mozgás szabadságára vonatkozó rendelkezésekre hivatkozni annak érdekében, hogy részt vehessen a SÄL-programban, ez nem befolyásolja e rendelkezések alkalmazhatóságát. Mivel az állítólagos hátrányos megkülönböztetés, illetve egyenlőtlen elbánás így nézve éppen abból fakad, hogy elfogadott egy állást egy más tagállambeli iskolában. [7] Ennyiben tehát az olyan személy, mint K. Lyyski, olyan helyzetben van, amely összehasonlítható

5 – A C-332/90. sz. Steen-ügyben 1992. január 28-án hozott ítélet (EBHT 1992., I-341. o.) 9. pontja, a C-134/95. sz., USSL n° 47 di Biella ügyben 1997. január 16-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-195. o.) 19. pontja, a C-64/96. és C-65/96. sz., Uecker és Jacquet egyesített ügyekben 1997. június 5-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-3171. o.) 16. pontja, a C-225/95–C-227/95. sz., Kapasakalis és társai egyesített ügyekben 1998. július 2-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-4239. o.) 22. pontja; lásd még ebben az értelemben a C-33/99. sz. Hassan Fahmi-ügyben 2001. március 20-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-2415. o.) 38. pontját.

6 – Lásd többek között a C-419/92. sz. Scholz-ügyben 1994. február 23-án hozott ítélet (EBHT 1994., I-505. o.) 9. pontját és a C-18/95. sz. F.C. Terhove-ügyben 1999. január 26-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-345. o.) 27. pontját.

7 – Ebben az értelemben lásd többek között a C-18/95. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 6. lábjegyzetben) 26. pontját, a C-224/98. sz. D'Hoop-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6191. o.) 30. és 31. pontját, valamint a C-403/03. sz. Schempp-ügyben 2005. július 12-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-6421. o.) 24. pontját.

mindazon személyek helyzetével, akik élvezik a Szerződés által biztosított jogokat és szabadságokat.

32. Mint ahogyan ezenkívül a Bíróság ebben az értelemben megállapította, a szabad mozgáshoz való jog nem fejthetné ki teljes hatását, ha egy tagállam állampolgárát vissza lehetne tartani attól, hogy éljen e lehetőségekkel, azzal, hogy saját tagállamában olyan hátrányok érik, amelyeket egy szabályozás köt e lehetőséggel való éléshez, ami különösen érvényes a képzés területére. [8]

33. Ennélfogva meg kell állapítani, hogy valaki, aki K. Lyyski helyzetében van, alapvetően hivatkozhat a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó rendelkezésekre, különösen pedig a hátrányos megkülönböztetés tilalmára.

34. Ezután azt kell tisztázni, hogy a SÄL-programban való részvétel lehetőségére kiterjed-e a hátrányos megkülönböztetésnek az EK 39. cikk (2) bekezdésében és az 1612/68 irányelvben foglalt tilalmának tárgyi hatálya; ezt a svéd és a lengyel kormány kétségbe vonta. Különösen a lengyel kormány fejtette ki, hogy az adott program pusztán szakmai továbbképzés vagy tökéletesítés, és nem szakképzés, amelynek a részvételre vonatkozó feltételei a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a közösségi jog hatálya alá tartoznak.

35. Ezzel kapcsolatban először is meg kell állapítani, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint szakképzés a képzés minden olyan formája, amely felkészít egy meghatározott szakmára vagy egy meghatározott foglalkozásra vonatkozó képzettség megszerzésére, vagy amely különösen alkalmassá tesz ilyen szakma vagy ilyen foglalkozás végzésére. [9] Mint ahogyan a Bíróság továbbá ismételten megállapította a főiskolai, illetve az egyetemi tanulmányok általánosan teljesítik e feltételeket. [10]

36. Ahogyan a Bizottság kifejtette, a szakképzés e fogalma széles, és így például nemcsak annyiban foglal magában egy egyetemi tanulmányt, amennyiben az közvetlenül képesít egy meghatározott szakma vagy meghatározott foglalkozás gyakorlására, hanem annyiban is, amennyiben e tanulmány külön-

8 – Ebben az értelemben lásd többek között a C-224/98. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 7. lábjegyzetben) 31. és 32. pontját, valamint a C-19/92. sz. Kraus-ügyben 1993. március 31-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-1663. o.) 15. és 16. pontját.

9 – Többek között a 293/83. sz. Gravier-ügyben 1985. február 13-án hozott ítélet (EBHT 1985., 593. o.) 25. pontja, a 24/86. sz., Blaizot és társai ügyben 1988. február 2-án hozott ítélet (EBHT 1988., 379. o.) 15. pontja, valamint a C-65/03. sz., Bizottág kontra Belgium ügyben 2004. július 1-jén hozott ítélet (EBHT 2004., I-6427. o.) 25. pontja.

10 – Lásd a 24/86. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 9. lábjegyzetben) 20. pontját, a 42/87. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 1988. szeptember 27-én hozott ítélet (EBHT 1988., 5445. o.) 7. és 8. pontját, valamint a C-147/03. sz., Bizottság kontra Ausztria ügyben 2005. július 7-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-5969. o.) 33. pontját.

leges képességet ad, azaz ha egy diáknak szüksége van a megszerzett ismeretekre egy szakma vagy egy foglalkozás gyakorlásához, még akkor is, ha ezek megszerzését a szakma gyakorlásához nem írja elő törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezés. [11]

37. A szakképzés e formáitól a Bíróság mindenesetre megkülönböztetett „bizonyos különös tanulmányokat", amelyek „sajátságosságuk folytán olyan személyeknek szólnak, akik inkább általános tudásukat kívánják elmélyíteni, mintsem hogy a szakmai élethez való hozzáférésre törekednének" [12].

38. A vázolt ítélkezési gyakorlat fényében meglátásom szerint meg kell állapítani, hogy a SÄL-program megfelel a szakképzés feltételeinek.

39. Ugyanis, amilyennek a SÄL-program az iratok és az eljárás résztvevői – különösen a svéd kormány – által előadottak alapján megmutatkozik, [13] semmiképpen sem olyan tanulmányról van szó, amely pusztán általánosan a tudás elmélyítését szolgálja.

40. Sokkal inkább, egyrészt megfelelő képesítést kell adnia azoknak a tanároknak, akik nem rendelkeztek a szükséges feltételekkel ahhoz, hogy a közoktatásban határozatlan időre alkalmazni lehessen őket, azaz alkalmassá kell tennie őket a tanári vizsga letételére. Másrészt a SÄL-program segítségével kell további tárgyak oktatására alkalmassá tenni azokat a tanárokat, akiknek már megvan a képesítésük határozatlan idejű állás betöltésére. Ezáltal a SÄL-programnak képességeket, illetve képesítéseket kell nyújtania bizonyos szakmák, illetve bizonyos foglalkozások gyakorlásához.

41. Az, hogy a SÄL-programban való részvételnek már eleve bizonyos képesítések a feltételei – mégpedig legalább 80 tanulmányi pont értékű felsőoktatási képzés és/vagy szakmai tapasztalat, vagy már olyan, meglevő végzettség, amely határozatlan idejű foglalkoztatásra jogosít – és így ennyiben szakmai továbbképzésnek tűnik, nem változtat azon, hogy annak célja minden esetben olyan

11 – Lásd a 24/86. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 9. lábjegyzetben) 19. pontját és a 197/86. sz. Brown-ügyben 1988. június 21-én hozott ítélet (EBHT 1988., 3205. o.) 10. pontját.

12 – Lásd a 24/86. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 9. lábjegyzetben) 20. pontját és a 197/86. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 11. lábjegyzetben) 10. pontját.

13 – Lásd, a fenti 8–17. pontot.

képesítés, illetve képesség nyújtása, amely magasabb rendű, illetve más/szélesebb körű foglalkoztatáshoz szükséges, és így e program ennyiben szakképzés jelleggel bír.

42. A szakképzés vonatkozásában az eredeti képzés megkülönböztetése a további-, illetve továbbképzéstől, ahogyan azt mindenekelőtt a lengyel kormány javasolta, ezenkívül nemcsak a különböző tanulmányok konkrét felépítésére tekintettel lenne nehéz, és szűkítené le önkényesen a szakképzés közösségi jogi fogalmát, [14] hanem a tagállamok közötti jelentős különbségekre is tekintettel általában a felsőoktatási tanulmányok és különösen a tanárképzés szervezésének vonatkozásában egyenlőtlenségeket vonna maga után a tagállamok között az EK-Szerződés alkalmazása során. [15]

43. Ezért az a véleményem, hogy az olyan képzési programon való részvételi jogosultság, mint a SÄL-program, az alapjogvitával azonos körülmények között, a szakképzésre való bejutás vonatkozásában az EK 39. cikk (2) bekezdésében és az 1612/68 rendeletben foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmának hatálya alá esik.

14 – Lásd a C-51/89., C-90/89. és C-94/89. sz., Egyesült Királyság, Franciaország és Németország kontra Tanács egyesített ügyekben 1991. június 11-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-2757. o.) 31. pontját.

15 – Lásd ebben az értelemben a 24/86. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 9. lábjegyzetben) 18. pontját.

B – *A hátrányos megkülönböztetés EK 12. cikk szerinti tilalmának alkalmazhatóságáról*

44. Még ha nem is kellene K. Lyyskit az EK 39. cikk, illetve az 1612/68 rendelet értelmében vett munkavállalónak tekinteni, amit végül az eset konkrét körülményeire tekintettel a kérdést előterjesztő bíróságnak kell majd eldöntenie, [16] K. Lyyski, ahogyan azt kisegítő jelleggel ki szeretném fejteni, a SÄL-programon való részvétel vonatkozásában mindenesetre uniós polgári minőségében hivatkozhatna az EK 12. cikkre, amely a Szerződés alkalmazási körén belül tilt az állampolgárság alapján történő bármely megkülönböztetést.

45. Az EK-Szerződés EK 12. cikk szerinti alkalmazási körének vizsgálatához ugyanis az állandó ítélkezési gyakorlat szerint e cikket az EK-Szerződésnek az uniós polgárságról szóló rendelkezéseivel együtt kell értelmezni. Az uniós polgárság célja ugyanis az, hogy a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállása legyen, lehetővé téve az azonos helyzetben lévők számára, hogy állampolgárságuktól függetlenül és az e tekintetben kifejezetten előírt kivételek sérelme nélkül, az EK-Szer-

16 – Lásd többek között a C-357/89. sz. Raulin-ügyben 1992. február 26-án hozott ítélet (EBHT 1992., I-1027. o.) 13. pontját.

ződés tárgyi hatályán belül, azonos jogi bánásmódban részesüljenek. [17]

46. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a közösségi jog alkalmazási körébe esnek többek között a Szerződés által biztosított alapvető szabadságjogok gyakorlásához tartozó, valamint az EK 18. cikkben biztosított, a tagállamok területén történő szabad mozgás és tartózkodás gyakorlásához kapcsolódó helyzetek. [18]

47. A tagállamok területén történő mozgás és tartózkodás szabadságával él mindenesetre K. Lyyski a tanári hivatása Finnországban történő gyakorlásával összefüggésben.

48. Mint ahogyan az már ezenkívül a munkavállalók szabad mozgásával kapcsolatos rendelkezések alkamazhatóságánál általam kifejtettekből is következik, K. Lyyski saját tagállamával szemben is hivatkozhat az egyenlő jogi bánásmódhoz való jogra – itt a szakképzésre való bejutás vonatkozásában –, mert különben az EK 18. cikk szerinti szabad mozgáshoz való jog nem fejthetné ki teljes hatását, főleg ha feltételezzük, hogy az állítólagos hátrány, illetve állítólagos hátrányos megkülönböztetés ezen jog gyakorlásával függ össze. [19]

C – A tiltott hátrányos megkülönböztetés fennállásáról

49. Mivel olyan esetben, mint amilyen az alapeljárásbeli, alapvetően alkalmazható a hátrányos megkülönböztetésnek az EK 39. cikk (2) bekezdésében és az 1612/68 rendeletben vagy az EK 12. cikkben foglalt tilalma, már csak azt kell vizsgálni, hogy ténylegesen fennáll-e tiltott hátrányos megkülönböztetés.

50. E vonatkozásban először is arra kell emlékeztetni, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az egyenlő bánásmód elve nemcsak az állampolgárság alapján történő nyílt hátrányos megkülönböztetést tiltja, hanem a megkülönböztetés olyan rejtett formáit is, amelyek egyéb különbségtételt jelentő feltételek alkalmazása révén ténylegesen ugyanahhoz az eredményhez vezetnek. [20]

17 – Lásd többek között a C-184/99. sz. Grzelczyk-ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-6193. o.) 30. és 31. pontját, a C-148/02. sz. Garcia Avello-ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-11613. o.) 22. és 23. pontját, a C-209/03. sz. Bidar-ügyben 2005. március 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-2119. o.) 31. pontját és a C-403/03. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 7. lábjegyzetben) 15. pontját.

18 – Lásd a C-403/03. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 7. lábjegyzetben) 18. pontját, a C-209/03. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 17. lábjegyzetben) 33. pontját, a C-184/99. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 17. lábjegyzetben) 33. pontját, valamint a C-224/98. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 7. lábjegyzetben) 29. pontját.

19 – Lásd különösen a C-224/98. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 7. lábjegyzetben) 30–32. pontját és a C-224/02. sz. Pusa-ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-5763. o.) 18. és 19. pontját; lásd a fenti 31. és 32. pontot.

20 – Lásd többek között a 152/73. sz. Sotgiu-ügyben 1974. február 12-én hozott ítélet (EBHT 1974., 153. o.) 11. pontját, a C-57/96. sz. Meints-ügyben 1997. november 27-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-6689. o.) 44. pontját, a C-212/99. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2001. június 26-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-4923. o.) 24. pontját, a C-209/03. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 17. lábjegyzetben) 51. pontját és a C-147/03. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 10. lábjegyzetben) 41. pontját.

51. Másrészt azonban nem állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetés az, ha a kérdéses követelmény az érintett személyek állampolgárságától független, objektív szempontokon alapul, és a nemzeti jog által jogszerűen megállapított célkitűzéssel arányos. [21]

52. Jelen ügyben arról a követelményről van szó, hogy a pályázónak svéd oktatási intézményben kell foglalkoztatottnak lennie ahhoz, hogy bejuthasson a SÄL-programba.

53. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy ezzel megvalósul-e az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetés, először is meg kell állapítani, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata már akkor is rejtetten megkülönböztetőnek tekint előírásokat, ha fennáll a veszélye annak, hogy főleg más tagállamok állampolgárait – illetve az adott tagállam azon saját állampolgárait, akik annak okán, hogy éltek a szabad mozgás jogával, ezekhez hasonló helyzetben vannak – éri hátrány, mivel a nemzeti előírásban felállított követelmény könnyebben teljesíthető a saját állampolgárok – illetve a mozgás szabadságának jogával nem élő saját állampolgárok – által. [22]

54. Bizonyára meg lehetne állapítani – analógia módjára a klasszikus lakóhely követelmény esetével –, hogy az a követelmény, amely szerint a pályázónak svéd oktatási intézmény alkalmazásában kell állnia, alapvetően könnyebben teljesíthető az olyan saját állampolgár által, aki nem élt a szabad mozgás jogával, és nem fogadott el tanári állást egy másik tagállamban. Ezen az alapon azonban megítélésem szerint nem szabad azt az elhamarkodott következtetést levonni, hogy megvalósul a közvetett hátrányos megkülönböztetés.

55. Ugyanis, ha egy képzési lehetőség vagy egy másik tevékenység, amely legalább ennyiben a Szerződés alkalmazási körébe esik, meghatározott személyi körre szabott, illetve korlátozott olyan kritériumok alapján, amely kritériumok legalábbis közvetve – például, mert meghatározott, valamely tagállamban fennálló intézményekhez kötődnek – bizonyos helyi vonatkozást mutatnak valamely tagállamhoz, akkor majdnem mindig fennáll a veszélye annak, hogy e kritériumokat más tagállamok állampolgárai kevésbé könnyen tudják teljesíteni.

21 – Lásd ebben az értelemben többek között a C-15/96. sz., Schöning-Kougebetopoulou ügyben 1998. január 15-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-47. o.) 21. pontját és a C-350/96. sz., Clean Car Autoservice ügyben 1998. május 7-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-2521. o.) 31. pontját.

22 – Lásd többek között a C-350/96. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 21. lábjegyzetben) 29. pontját, a C-209/03. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 17. lábjegyzetben) 53. pontját, a C-258/04. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 4. lábjegyzetben) 28. pontját és a C-147/03. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 10. lábjegyzetben) 47. pontját.

56. A hátrányos megkülönböztetés közösségi tilalmának azonban nem lehet az a szerepe, hogy megszüntesse, illetve megkérdőjelezze a nemzeti jogban általánosan előírt követelményeket és feltételeket; hanem általánosan inkább azt kell biztosítania, „hogy ezek a tagállamok ne hozzanak olyan intézkedéseket, amelyek a valóságban azt eredményezik, hogy a határokon átnyúló helyzeteket kedvezőtlenebb módon kezelik, mint a tisztán nemzeti helyzeteket" [23].

57. Ezért az olyan ügyekben, mint a jelenlegi, a megkülönböztetés rejtett formájának megállapíthatóságához azt a nehéz különbségtételt kell megtenni, hogy olyan szabályozásról van-e szó, amely az állampolgárság szempontjából csak látszólag semleges, és valójában protekcionista vonásokat mutat a saját állampolgárok javára, [24] vagy olyan önmagában semleges, tárgyi szempontok alapján különbséget tevő szabályozásról, amelynél az a tény, hogy a kérdéses feltétel könnyebben teljesíthető a saját állampolgárok által, inkább csak a dolog, illetve intézkedés természetéből adódó következménye egy önmagában legitim különbségtételnek.

58. Más szóval azt kell közelebbről megvizsgálni, hogy az állítólagos hátrány tényleg „pusztán ezen [a szabad mozgás területére eső] jogok érvényesítése miatt" [25], illetve pusztán a más tagállami állampolgárság ténye miatt valósul-e meg, vagy e hátrány sokkal inkább objektív, ettől független indokokra vezethető-e vissza.

59. E vonatkozásban a jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a Bíróság számára rendelkezésre álló információk alapján, és ahogy azokat én feljebb összefoglaltam, [26] a svéd kormány a svéd iskolák sürgető tanárhiányára reagált azzal, hogy a SÄL-programmal olyan tanárképzési programot indított, hogy a svéd iskolákban foglalkoztatott tanárok magasabb képesítést szerezzenek, ezáltal növelve rövid távon a képesített tanárok számát.

60. Először is nézetem szerint nem vitatható azon döntés alapvető legitimitása, hogy egy különleges képzés keretében tovább képezzék, illetve képesítsék egy meghatározott intézmény dolgozóit, jelen esetben olyan

23 – Lásd az áruk szabad mozgásával kapcsolatban Poiares Maduro főtanácsnoknak a C-158/04. és C-159/04. sz., Alfa Vita egyesített ügyekre vonatkozó 2006. március 30-i indítványának (2006. szeptember 14-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-8135. o.) 41. pontját.

24 – Lásd ebben az értelemben már Capotorti főtanácsnoknak a 155/80. sz. Sergius Oebel-ügyre vonatkozó 1981. május 27-i indítványának (1981. július 14-én hozott ítélet, EBHT 1981., 1993. o.) 2. pontját.

25 – Lásd a C-147/03. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 10. lábjegyzetben) 44. pontjának és a C-224/02. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 19. lábjegyzetben) 20. pontjának szövegét.

26 – Lásd a fenti 8–17. pontot.

tanárokat, akiket svéd oktatási intézményekben foglalkoztatnak. Elvileg semmi nem szól a svéd kormány azon döntése ellen sem, hogy a képesített tanárok hiányával először „belső" intézkedésekkel szálljon szembe, azaz olyan intézkedésekkel, amelyek először csak a már svéd oktatási intézményben foglalkoztatott tanárokat érintik.

61. Így nézve az a követelmény, hogy a SÄL-programra jelentkezőnek svéd oktatási intézmény alkalmazásában kell állnia, e megítélésem szerint legitim intézkedés természetéből fakad.

62. A SÄL-program és e követelmény közötti tárgyi összefüggés azonban abból is adódik, hogy ez a képzési program meghatározott egyetemek és főiskolák, valamint a mindenkori gyakorlati részek helyszínéül szolgáló érintett svéd oktatási intézmények együttműködésével folyik. Az érintett svéd oktatási intézmények így maguk is kötelesek részt venni az egyéni résztvevő személyére szabott oktatási program kialakításában, és lehetővé tenni – mind az általános munkaszervezés, mind a gyakorlati rész ellenőrzésének tekintetében – annak végrehajtását.

63. A SÄL-programba történő felvétel kérdéses követelménye így véleményem szerint olyan objektív megfontolásokon alapul, amelyek az ilyen program természetéből adódnak, és nem függnek az állampolgárságtól, illetve nem arra irányulnak.

64. Ehhez jön, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalma megköveteli, hogy hasonló helyzeteket ne kezeljenek eltérő módon, és eltérő helyzeteket nem kezeljenek egyenlő módon. [27]

65. Ennek megfelelően annak a jognak, hogy valaki állampolgárságtól függetlenül ugyanabban a jogi bánásmódban részesüljön, az a feltétele, hogy az érintettek azonos helyzetben legyenek. [28]

66. Mint ahogyan azt már kifejtettem, a svéd oktatási intézményben való foglalkoztatottság olyan feltétel, amely egy SÄL-program-

27 – Többek között a C-354/95. sz., National Farmers Union és társai ügyben 1997. július 17-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-4559. o.) 61. pontja és a C-148/02. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 17. lábjegyzetben) 31. pontja.

28 – Lásd többek között a C-224/02. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 19. lábjegyzetben) 18. pontját és a C-147/13. sz. ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 10. lábjegyzetben) 45. pontját.

hoz hasonló program benne rejlő feltétele, olyan ismertetőjegy, amely e program természetéből fakad. Ezért a programba való felvétel vonatkozásában egy svéd oktatási intézményben alkalmazott tanár helyzetét összehasonlíthatatlannak tartom egy olyan tanáréval, akinél ez a feltétel hiányzik. A SÄL-programba való felvétel vonatkozásában, ahogyan azt a svéd kormány is ebben az értelemben előadta, sokkal inkább hasonló helyzetben vannak a svéd állampolgárságú vagy más tagállam állampolgárságával rendelkező SÄL-programra jelentkezők, illetve az olyan jelentkezők, akik határon átnyúló vagy nem átnyúló háttérrel rendelkeznek, úgy hogy svéd oktatási intézmény alkalmazásában állnak.

67. Azonban, mint ahogyan azt a svéd kormány előadta, anélkül hogy ezt vitatták volna, sem az ilyen foglalkoztatottsággal rendelkező tanárok SÄL-programba való felvétele vonatkozásában, sem pedig a svéd oktatási intézményben való határozott vagy határozatlan idejű foglalkoztatás vonatkozásában, nem tesznek különbséget – sem közvetlenül, sem közvetve – az állampolgárság szerint. Így például egy finn állampolgárságú tanár, illetve általánosságban egy tanár, aki külföldön szerzett megfelelő képesítést, az oktatási törvény 2. fejezete 4. §-ának első és második bekezdése alapján határozott vagy határozatlan időre alkalmazható tanárként egy svéd oktatási intézményben. Az ilyen, svéd oktatási intézményben alkalmazott tanár ezután felvehető a SÄL-programba, függetlenül attól, hogy más tagállam állampolgárságával bír, vagy, hogy képzését részben külföldön végezte.

68. Mindezek alapján arra az eredményre jutottam, hogy a közösségi jog, nevezetesen a hátrányos megkülönböztetésnek az EK 39. cikk (2) bekezdésében és az 1612/68 rendeletben, valamint az EK 12. cikkben foglalt tilalma, nem ellentétes az olyan nemzeti tanárképzési programmal, mint a SÄL-program, amelybe csak az adott tagállam saját oktatási intézményeiben alkalmazott tanárok nyerhetnek felvételt.

V – A költségekről

69. A svéd és a lengyel kormány, valamint a Bizottság részéről felmerült költségek nem téríthetők meg. Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez utóbbi bíróság dönt a költségekről.

VI – Végkövetkeztetések

70. Mindezek alapján azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre az alábbi választ adja:

„A hátrányos megkülönböztetés tilalmának a nevezetesen az EK 12. cikkben és az EK 39. cikk (2) bekezdésében, valamint az 1612/68 rendeletben foglalt alapelvével összeegyeztethető, hogy olyan különleges tanárképzési programban, mint a SÄL-program, amelynek célja, hogy rövid távú megoldást biztosítson valamely tagállamban a képesített tanárok iránti igény kielégítésére, csak olyan tanárok vehetnek részt, akik e tagállam valamelyik oktatási intézményének alkalmazottai."